

A puhatestűek védelmi helyzetének változása hazánkban, különös tekintettel az elmúlt közel negyedévszázadra (1702–) 1979–2005 (Vázlatos kronológia)

Domokos Tamás

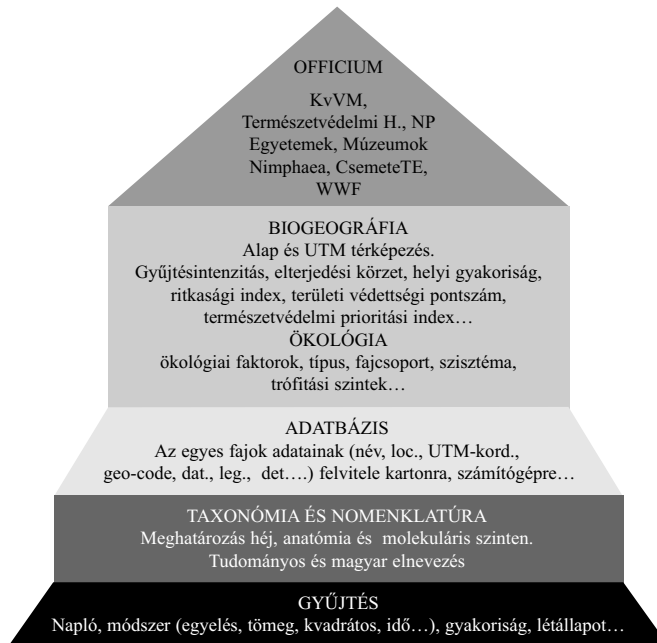
Abstract: *Changes in Protection of Molluscs in Hungary between 1979 and 2005.*

The author gives detailed description about the results of the malacological research in Hungary. The publication is far beyond the demonstration of the protection of molluscs, which is more it is remarkable delineation of the malacological research in Hungary showing its historical background. Exceptional merit of the work is the abundance of bibliographical data.

Key words: Malacological research and protection, history, bibliography

Bevezetés

A puhatestűek, ahogyan a többi gerinctelen állat védelmének helyzete is, több száz évre visszanyúló mennyiségi és minőségi gyarapodás organikus eredménye. Ahogy, a társadalom fejlődése és a tudományok fokozatos differenciálódása lehetővé tette az adott faj helyi, regionális és végül teljes areájának a megismerését; úgy gyarapodtak a fajok ritkaságára, tu-

1. ábra:
Út a gyűjtéstől
a védelemig

dományos fontosságára vonatkozó ismeretek is. Ezek az ismeretek, a szerencsés természet – társadalom konstellációnak köszönhetően (a társadalom természetromboló hatása ellenére, bizonyos régiókban, a természet egyes értékei még meg tudtak maradni), végül is elvezettek a faj védetté nyilvánításához, védettségének egyre tudományosabb megalapozásához. (1. ábra)

Jelen írás tartalmaz olyan információkat is, amelyek csak áttételesen hatottak, illetve hatnak a magyar védelmi stratégiára, taktikára. Ide tartoznak például a különböző természet- és környezetvédelemmel foglalkozó nemzetközi szervezetek, konvenciók, fórumok projectjei; különböző tevékenységi formái, ajánlásai is. (Sólymos, P. 2001) Nem tisztem, hogy ezek hatásait külön ki-elemezsem. Úgy gondolom, hogy ezek, a hazai adatok kronológiájába történő beillesztésekor, önmagukért fognak beszélni; még akkor is, ha malakológiai vonatkozásaik csak áttételesek. Hiszen, ha egy terület védelem alá kerül, akkor automatikusan védetté válnak az ott található puhatestűek is. Tehát számunkra, malakológusok számára teljesen indifferens; hogy növényeknek, gerinctelen vagy gerinces állatoknak „köszönhetjük” a velük koexisztáló puhatestűnk védelmét. Köztudott, hogy egy terület védetté nyilvánítását – többek között – faunisztikai kutatások előzik meg, illetve követik. A megelőző kutatások a szükséges alapozást adják; a követő vizsgálatok pedig inkább a finomítás, illetve a teljesebb kép kialakítása érdekében történnek.

A tudományos tények folyamatos mennyiségi gyarapodása során találunk olyan „időpontokat”, amelyek különböző korszakokra tagolják az egyébként egységesnek tűnő folyamatot. A tagolást lehetővé tevő csomópontok megléte elmondható a puhatestűek védelmét megalapozó ismeretekre is.

A puhatestűek védelmének történetén belül három, egyre rövidebbé váló korszak különíthető el:

1. Az egyes puhatestűek védelmét előkészítő korszak (1702–1979). Ezt a korszakot az első puhatestűekkel foglalkozó publikáció nyitja meg, és az első védelemre ajánlott fajokat tartalmazó lista megjelenése zárja. A lista – értelemszerűen – már a 2. szakasz nyitánya.
2. E korszakra [1979–(1994) 2002] az a jellemző, hogy az egyes fajok védelmi státusza szubjektív benyomásokon (ad hoc) nyugszik. A 2002 előtt lévő kerek zárójel arra utal, hogy már 1994-ben megjelent a 2002-es statisztikus szemléletmód csirája, de még akkor nem nyert „polgárjogot”.
3. Természetvédelmi prioritás számítására alapozott – a korábban kihirdetett védettségi státuszt követő (post hoc) – ártértékelő korszak [(1994) 2002–2005].

Az ismertetésre kerülő kronológiai adatok a kezdetektől (1702-től) indulnak; s nagy lépésekkel haladnak egészen addig, amíg az események védelmi töltetei nem válnak jelentőssé. Ez az állapot megközelítően 25 évvel ezelőtt köszöntött be. Részben a terjedelmi korlátok, részben pedig a források hiánya miatt (elhányódott jelentések, elfelejtett munkák), e tudománytörténeti munka csak vázlatosra, s itt-ott vitathatóra is sikerülhet.

Mivel a taxonómia az idők folyamán többször is változott, problémát okozhat a különböző fajok különböző időszakokban használt neveinek az azonosítása. Az adott időpontban használt tudományos neveket, a történeti hűség kedvéért, nem írtam át a ma használtakra. A nevek azonosítása megtehető Pelbárt Jenő (2000) és Fehér Zoltán – Gubányi András (2001) munkái alapján.

A dolgozatot – a felsoroltakhoz szorosabban kötődő – számozott irodalomjegyzék zárja be. Az irodalommal annál is inkább fukarkodhatom, mert a legfrissebb malakológiai bibliográfiák, amelyek ez írás irodalomjegyzékben is megtalálhatók, 2004-ben (Fűköh, L. & Krolopp, E.) és 2005-ben (Varga, A., Fűköh, L. & Krolopp, E.) jelentek meg.

Jelen írás során használt tipográfiai jelzések és rövidítések

A védelem szempontjából fontos publikációkat, rendeleteket, egyesületeket, hivatkozásokat, eseményeket félkövér állóbetűs tipográfia emeli ki.

Jelentősebb védelmi vetülettel is bíró faunatorténeti mérőföldköveket kurzív tipográfia emeli ki.

A kronológiai adatok a következő szisztema szerint kerülhetnek ismertetésre:

1. Az évszámot megelőző két vagy több félkövér betűvel szedett rövidítés a tudományterület megjelölésére szolgálhat (**ÁFő** = malakogeográfia; **DÁFő** = dinamikus **ÁFő**; **DFa** = Dinamikus faunatorténet; **Fa** = faunisztika; **FaFő** = faunisztika és állatföldrajz; **ÁFaFőÖk...** = faunisztika, állatföldrajz és ökológia,...; **FaTax** = faunisztika és rendszertan; **Je** = faunisztikai jegyzék, lista; **Nom** = nevezéktam; **St** = statisztikai alapokon nyugvó kiértékelés; **Vé** = puhatestűek védettségéhez közvetlenül vagy közvetve kapcsolódó rendelet, intézkedés, tudományos munka, esemény; **VéJe** = jegyzék a védett fajokról. A **Vé** jelzés után félkövér álló vagy félkövér kurzív betűk és számok következhetnek. Az előbbi az információ védelemmel való közvetlen, az utóbbi pedig közvetett viszonyára utal. (Az utóbbi kategóriába soroltak például a védett fajok autökológiájához kapcsolódó munkák is.) **VéSt** = A védelem statisztikai megalapozása
2. Évszám.
3. Egyezmény, egyesület, hivatal, szervezet megnevezése vagy a kutató neve(i).
4. Zárójelben rövid utalás a tudományos terület(ek)re, vagy fontosabb adatokra. A Nemzeti Parkok megalakulása után a zárójelben leginkább a következő három sorrendi variáns lehetséges: **a.** Évszám. NP neve; esetleg a kutató terület megnevezése – E sorrend a NP felkéréséről tanúskodik. **b.** A kutató terület megnevezése, évszám. NP neve – E sorrend a NP előtti, vagy a NP által engedélyezett, de nem megbízásos kutatásra utal. **c.** A kutató terület megnevezése, évszám, NP neve; kutató terület megnevezése – A NP megalakulása előtti kutatást a NP megalakulása után felkérés követte. Valamilyen okból hiányzó adat(ok) helyét hármas pont (...) jelzi.
5. Ha ugyanazon évben több területen is történik kutatás, akkor az egyes terület elé – a könnyebb megértés elősegítése céljából – • kerül.

1. Praeparatio

Fa 1702. Miskolci Gáspár: Egy jeles Vadkert (Munkájában a csigákról is szó esik.) (Pelbárt, J. 2002)

Je 1849. *Láng Adolf tollából megszületik az első összefoglaló, de még latin nyelven írt faunisztikai mű [Index systematicus Molluscorum terrestrium et fluviatilium Pannoniae/Pannonia szárazföldi és vízi puhatestűinek jegyzéke (Pelbárt, J. 2002)].*

Je 1850. Strobeli, P.

Je 1865–1866. Bielz E. A.

Je 1887–1890. Clessin, S. (Osztrák-Magyar Monarchia és Svájc)

ÁFő 1800-as évek vége. Westerlund C. (Palearktikus régió puhatestűi).

Je (1903), 1906. *Faunatorténeti mérőföldköként megjelenik Csiki Ernő „A Magyar Birodalom Állatvilága II. (Mollusca)” munkája.* A nomenklátúra közel 100 év alatt bekövetkezett változására, illetve változatlanságára néhány példa: *Isthmia minutissima* → *Truncatellina cylindrica*, *Lauria dolium* → *Orcula dolium*: (19 forma+1 variáció!), *Helix lutescens* → *Helix lutescens*.

ÁFő 1911. Csiki Ernő a Kárpátok első állatföldrajzi leírását adja.

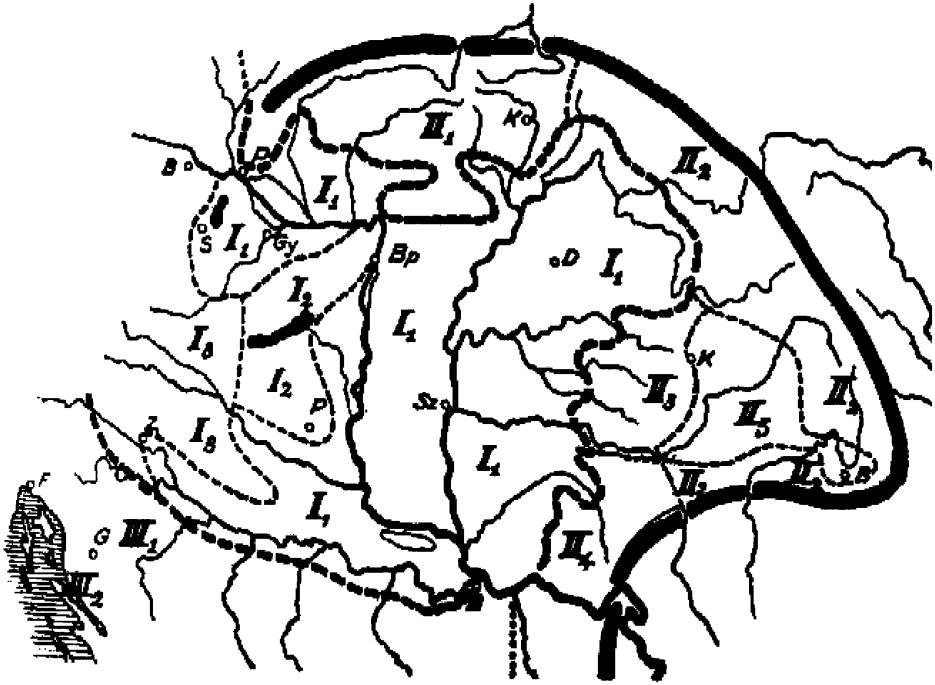
DÁFő 1926. Soós Lajos a magyar Mollusca-fauna múltjával foglalkozik. (Soós, L. 1926)

Je 1933. Rotaridesz Mihály közreadja recens és pleisztocén faunalistáját.

ÁFő 1934. Soós Lajos Magyarország állatföldrajzi felosztását ismerteti (2. ábra)

Fa 1943. *Soós Lajos tollából megszületik egy evergreen kötet: A Kárpát-medence Mollusca-faunája (Pelbárt, J. 2002).*

1948. Megalakul az IUCN

2. ábra: A történelmi Magyarország állatföldrajzi területei (Soós, L. 1943)

Je 1950. A II. világháborút követően Soós Árpád összeállítja a hazai puhatestűek listáját.

Fa 1955–1959. *Három füzetben megjelenik Soós Lajos molluszka határozója.*

1956. *A Magyar Természettudományi Múzeum Mollusca gyűjteménye a tűz martaléka lett!*

Fa 1956–1994. Bába Károly (1978. Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet; Tiszakutató.)

Vé 1961. Létrejön a WWF.

1961. OTvH létrehozása az 1961. évi 18 tvr. rendelkezése alapján.

1962. UME I. első kongresszusa.

*Vé 1965. Vásárhelyi István javaslatot tesz a *Helix pomatia* védelmére. (Vásárhelyi, I. 1965)

Vö 1966. Az első RDB az IUCN-től.

Fa Vé 1967–1983. Bába Károly (1975. Kiskunsági NP; a Töserdő 1983-ban lett védett.)

Vé 1971. Megállapodással zárul Ramsariban rendezett világértekezlet. A Ramsari Egyezmény 1975-ben lép hatályba.

Fa 1971. Szegeden elkezdődik a MMT szervezése. Ez a magyar UME!

Fa 1971–1975. Bába Károly (Szatmár-Bereg, 1982. Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet).

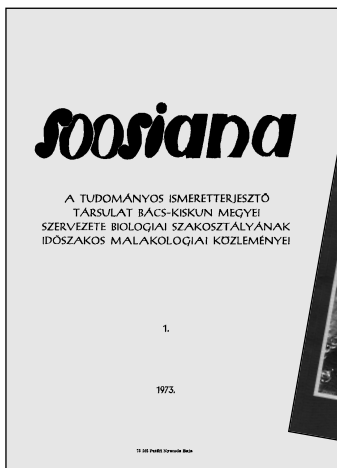
1973. **Megalakul hazánk első nemzeti parkja, a Hortobágyi NP (HNP).**

FaFöÖk 1973. Soós Lajos halálát követően, *SOOSIANA* néven megjelenik hazánk első malakológiai folyóirata *Baján*. Felelős szerkesztő: Richnovszky Andor. A szerkesztőbizottság tagjai: Agócsy Pál, Bába Károly és Kovács Gyula) (1. kép)

FaFöÖk 1973–1984. Bába Károly (Sikfőkúti Project, 1977-BNP)

FaFö 1974. Létrehozzák az EIS-t.

Tax 1974. Napvilágot lát Pintér László 205 taxonos fajlistája. (Pintér, L. 1974)

1. kép: SOOSIANA néven megjelenik hazánk első malakológiai folyóirata Baján

1975. Megalakul a Kiskunsági NP (KNP)

Fa 1974–1980. Bába Károly (A Mecsek és a Dráva-sík Természeti Képe, 1996. Duna-Dráva NP)

Fa 1974–2003. Erőss Zoltán és Varga András (Börzsöny, 1997. Duna-Ipoly NP).

Vé 1976. Bába Károly (A Nagytatársánc védetté nyilvánítása. Körös-Maros NP)

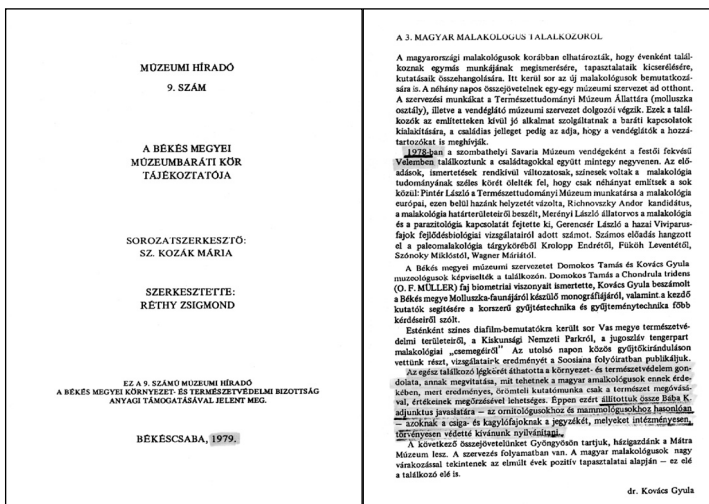
1977. Bükki NP

Fa 1977. Domokos Tamás [Szabadkigyósi puszta. Szabadkigyósi Tájvédelmi Körzet (1977), 1997. K-M NP]. (Domokos, T. 1979)

FaFő 1977. Pintér László szervezőmunkája gyümölcsként elkészülnek az egyes fajok elterjedését bemutató térképek.

1977–1978. Létrejön az OKTH

VéJe 1978. A 3. Magyar Malakológus Találkozó (Velem) résztvevői – Bába Károly kezdeményezésére – összeállítják a védett fajok jegyzékét. (2. kép)

2. kép: III. Magyar Malakológus Találkozó (Velem, 1978)

Vé 1979. Bába Károly, Krolopp Endre és Pintér László Gyöngyösön, a IV. MMT-n "Csigagyűjtés és természetvédelem" címen tart előadást. Ezen az önmérséklet fontosságára hívják fel a gyűjtők figyelmét. (Krolopp, E. 1979)

FaTax 1979. Napvilágot lát Richnovszky Andor és Pintér László „A vízcsigák és kagylók (Mollusca) kishatározója.” (Richnovszky, A. – Pintér, L. 1979)

2. Ad Impressionem

VéJe 1979. Megjelenik Bába Károly 38 faj védelemre propagáló listája, amelyben a kategorizálás a faj előfordulási területének védettségi státusza alapján történik. IUCN nomenklatúráról nála nem esik szó. (Bába, K. 1979)

	Védelemre javasolt csigafaj	1.	2.	3.	4.	5.
1.	<i>Theodoxus transversalis</i> (C.PFEIFFER 1828.)				+	
2.	<i>Theodoxus prevostianus</i> (C.PFEIFFER 1828.)			+		
3.	<i>Theodoxus fluviatilis</i> (L. 1758.)				+	
4.	<i>Theodoxus danubialis</i> (C.PFEIFFER 1828.)				+	
5.	<i>Valvata naticina</i> (MENKE 1845.)				+	
6.	<i>Pomatias elegans</i> (O.F.MÜLLER 1774.)		+			
7.	<i>Pomatias rivulare</i> (EICHWALD 1829.)	+				
8.	<i>Paladilhia hungarica</i> (SOÓS 1927.)			+		
9.	<i>Bythinella austriaca</i> (FRAUENFELD 1859.)	+				
10.	<i>Sadleriana pannonica</i> (FRAUENFELD 1865.)	+				
11.	<i>Bithynia leachi</i> (SHEPPARD 1828.)	+				
12.	<i>Acicula banatica</i> (ROSSMÄSSLER 1842.)			+		
13.	<i>Fagotia acicularis</i> (FÉRUSSAC 1823.)				+	
14.	<i>Fagotia esperi</i> (FÉRUSSAC 1823.)				+	
15.	<i>Amphimelania hollandri</i> (FÉRUSSAC 1823.)				+	
16.	<i>Planorbis carinatus</i> (O.F. MÜLLER 1774.)					+
17.	<i>Anisus vortex</i> (L. 1758.)	+				
18.	<i>Bathyomphalus contortus</i> (L. 1758.)	+				
19.	<i>Gyraulus laevis</i> (ALDER 1838.)	+				
20.	<i>Pagodulina pagodula</i> (DESMOULINS 1830.)		+			
21.	<i>Spelaediscus triaria</i> (ROSSMÄSSLER 1836.)	+				
22.	<i>Cochlodina orthostoma</i> (MENKE 1830.)		+			
23.	<i>Cochlodina cerata</i> (ROSSMÄSSLER 1836.)		+			
24.	<i>Clausilia pumila</i> (C. PFEIFFER 1828.)	+	+			
25.	<i>Vestia turgida</i> (ROSSMÄSSLER 1836.)		+			
26.	<i>Vestia gula</i> (E. A. BIELZ 1859.)		+			
27.	<i>Discus ruderatus</i> (HARTMANN 1821.)	+				
28.	<i>Aegopis verticillus</i> (LAMARCK 1822.)		+			
29.	<i>Aegopinella ressmanni</i> (WESTERLUND 1883.)		+			
30.	<i>Oxychilus orientalis</i> (CLESSIN 1887.)	+				

	Védelemre javasolt csigafaj	1.	2.	3.	4.	5.
31.	<i>Bielzia coeruleans</i> (M. BIELZ 1857.)		+			
32.	<i>Perforatella dibothrion</i> (M. KIMAKOWICZ 1884.)		+			
33.	<i>Perforatella vicina</i> (ROSSMÄSSLER 1842.)	+	+			
34.	<i>Hygromia kovacsi</i> (VARGA et PINTÉR 1972.)			+		
35.	<i>Trichia filicina</i> (L. PFEIFFER 1841.)			+		
36.	<i>Trichia erjavecii</i> (BRUSINA 1870.)			+		
37.	<i>Helicigona banatica</i> (ROSSMÄSSLER 1838.)		+			
38.	<i>Helix lutescens</i> (ROSSMÄSSLER 1837.)	+	+			
	Összesen:	13	14	6	7	1

1. Meglévő természetvédelmi területen élő fajok.
2. Tervezett, jövőben létesülő természetvédelmi területeken élő fajok.
3. Nem országos jelentőségű védettségi területeken élő csigák.
4. Folyókákban élő, a víz minőségét szabályozó törvény végrehajtása esetén fennmaradó fajok (köztiük endemizmusok).
5. Nem biztosan azonosított faj (védelme később valószínű megszűnik).

Fa 1979. Elkészül Pintér László egységes kulcsra épülő 92 taxonos kishatározója (*Mollusca, Gastropoda*). (Pintér, L. 1979)

FaFő 1979. Korszakalkotó munkaként megjelenik, a magyar malakológusok (Bába Károly, Kovács Gyula, Krolopp Endre, Merényi László, Pintér István, Podani János, Varga András) hathatós segítségével, Pintér László – Richnovszky Andor – S. Szigethy Anna összeállításában „A magyarországi recens puhatestűek elterjedése” című munka. A térképkötet a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Bács-Kiskun Megyei Szervezete Biológiai Szakosztályának időszakos malakológiai közleményeként lát napvilágot Richnovszky Andor bábáskodásával (222 taxon 341 oldalon: UTM térkép, gyűjtőhelyek rendszertani sorrendben). (Pintér, L., Richnovszky, A. & S. Szigethy, A. 1979)

FaFő 1979. Pintér László – S. Szigethy Anna elkészíti a térképkötet kiegészítését. Az újabb közlések a *Soosiana* 7. kötetében található. Újdonság, hogy leg.(legit/gyűjtötte),det (determinavit/meghatározta) és dat.(datum) adatok. (Pintér, L. & S. Szigethy, A. 1979)

FaÖk 1979–1990. Bába Károly – Domokos Tamás – Fűkőh Levente – Krolopp Endre – Szabó Sándor (A Bükk komplex ökológiai kutatása a MTA segítségével. 1977. BNP). (Bába K., Domokos T. & Szabó, S. 1993) (3. kép)

Fa 1979. Varga András – Wagner Mária – Zseni László (1977. BNP; Bükk).

Vé 1980 Bába Károly (Körtvélyesi TK, 1997. K-M NP)

Fa 1980–1987. Domokos Tamás (Doboz: Holt-Körös környéki erdők).

FaFő 1980. Pintér László – S. Szigethy Anna publikálja az 1979-es munkák kiegészítését. (Az újabb adalékok is leg. et dat. adatok!)

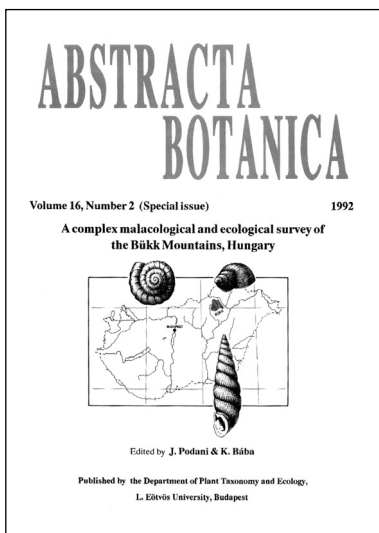
Fa 1980. *Malakológiai Tájékoztató első számának a megjelenése* (Szerk.: Fűkőh Levente). (4. kép)

Fa 1980-as évek elején Bába Károly megkezdte az Alföld malakológiai kutatását.

Fa 1980–1987. Bába Károly (1979. Kiskunsági NP; Kiskunság).

Fa 1980–1987. Domokos Tamás (Doboz: Holt-Körös környéki erdők).

Fa 1981. Bába Károly (Sikfőkúti TT).

3. kép: A Bükk komplex kutatása
(Bába K., Domokos T. & Szabó, S. 1993)

4. kép: A Malakológiai Tájékoztató
első száma (Fűköh L. 1980)

Fő 1982. Bába Károly tollából megjelenik Magyarország állatföldrajzi besorolása. (Bába, K. 1982)

Fa 1982. Bába Károly (1982. Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet).

Fa 1982. Pintér László – Varga András (1973. HNP).

Fa 1982–1984. Erőss Zoltán (1997. Balaton-felvidéki NP; Bakony).

FaFőÖk 1982. Merényi László szerkesztésében elkészül a „Magyarországi pleisztocén és recens malakológiai bibliográfia”.

VéJe 1982. *Magyar Közöny 1/1982(III.15)* – *OKTH rendelkezés 2. számú melléklete*

A védett állat neve	Egy példány pénzben kifejezett értéke (Ft)
Fekete csiga (<i>Theodoxus praeostianus</i>)	500
Kék meztelencsiga (<i>Bielzia coerulescens</i>)	500
Nyugati ajtócsiga (<i>Pomatias elegans</i>)	500
Patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>)	500

1983. UME '83 8th International Malacological Congress/8. Nemzetközi Malakológiai Kongresszus (Budapest) (5. kép)

Tax 1984. Megjelenik Pintér László második, 236 taxonos fajlistája. (Pintér, L. 1984)

Fa 1984–1986. Nyilas István és Sümegi Pál (1977. BNP; Bükk)

Fa 1984–1999. Deli Tamás, Kiss János, Molnár Attila, Nyilas István, Sümegi Pál (1973 Hortobágyi NP).

1985. Megalakul az Aggteleki NP (ANP)

VéÖk 1985–1991. CORINE Ny-Európában.

Fa 1985–1991. Domokos Tamás (Ábrahámhegy, 1997. B-fNP).

5. kép: 8. Nemzetközi Malakológiai Kongresszus (Budapest, 1983)

Fa 1985–1999. Sümegi Pál (1973. Hortobágyi NP).

1986. WWF megkezdi magyarországi tevékenységét.

Fa 1986–1989. Szili Kovács Tibor (1987. Szigetköz TK, 1997. D-INP; Felső-Szigetköz).

Fa 1989–1990. Domokos Tamás (Hármas-Körös, 1997. K-M NP).

Fa 1989–1994. Domokos Tamás (1943. Szarvasi Arborétum – OTKA, 1997. K-MNP).
(Domokos, T. 1999)

Vö 1990. Megjelenik a **Magyar Vörös Könyv**, amelyben 18 puhatestű található. A *Molusca* listát Varga Zoltán állította össze.

	Tudományos név	Magyar név	IUCN Kategória
1.	<i>Bilzia coeruleans</i>	Kék meztelencsiga	V
2.	<i>Fagotia acicularis</i>	Folyamcsiga	V
3.	<i>Fagotia esperi</i>	Pettyes csiga	V
4.	<i>Helicigona banatica</i>	–	V
5.	<i>Hygromia kovacsi</i>	–	V
6.	<i>Paladilhia hungarica</i>	–	V
7.	<i>Perforatella dibothrion</i>	–	V
8.	<i>Phenocolimax annularis</i>	–	V
9.	<i>Pomatias elegans</i>	Nyugati ajtócsiga	V
10.	<i>Pomatias rivulare</i>	– E	
11.	<i>Sadleriana pannonica</i>	Kárpáti forráscsiga	V
12.	<i>Spelaeodiscus triarius</i>	–	V
13.	<i>Theodoxus prevostianus</i>	Fekete csiga	V
14.	<i>Theodoxus transversalis</i>	Bödöncsiga	V
15.	<i>Theodoxus danubialis</i>	Rajzos csiga	V
16.	<i>Trichia striolata</i>	–	V
17.	<i>Valvata naticina</i>	–	V
18.	<i>Vestia gulo</i>	–	V

V= vulnerable=sebezhető

E=endangered=veszélyeztetett

Vé 1990. A Berni Egyezmény (Nemzetközi szerződés az európai vadon élő növények és állatok természetes élőhelyeinek a védelméről.) III. függelékében szerepel a *Helix pomatia* hasznosításának szabályozása.

Fa 1991. Majoros Gábor (Szigetközi TK kutatása a Magyar Természettudományi Múzeum szervezésében. 1997. Duna-Ipoly NP).

FaVé 1991. Bába Károly – Gaskó Béla (Makó-Landori erdő védetté tétele részben a *Helicigona/Drobatia banatica* védelme érdekében. 1997. K-M NP.)

1991. WWF magyarországi képviseletet nyit. A WWF hazánkban elsősorban a puszták, vízes élőhelyek, erdők védelmét tartja szem előtt.

Fa 1991. Uherkovich Ákos és Varga András (1989. Béda-Karapanca TK, 1996. DDNP)

Vé 1992. Az Európa Gazdasági Közösség Élőhelyvédelmi Irányelveinek függelékei (*Habitats Directive – HD Annex*) foglalkoznak többek között a puhatestűek védterületének kijelölésével (II.), teljes védelmével (IV.), illetve hasznosításának korlátozásával (V).

Fa 1992–1993. Domokos Tamás (1975. KNP; A leendő K-M NP komplex kutatása a KNP irányításával Bélmegyér, Biharugra, Dévaványa, Hármaskörös hullámtere, Kardoskút, Pitvaros, Szabadkígyós, Vésztő környékén).

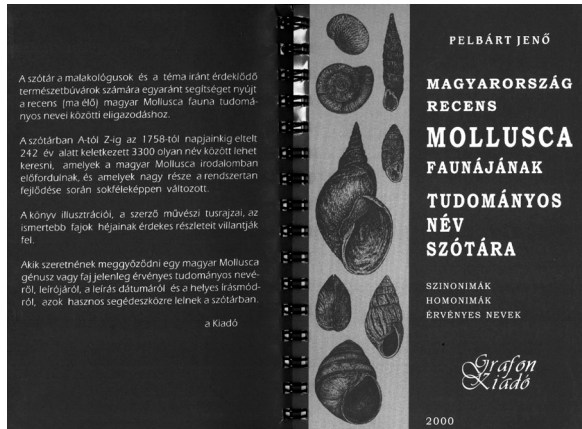
Fa 1992–1997. Uherkovich Ákos és Varga András (1996. Duna-Dráva NP; Dráva mente).

VéJe 1993. Magyar Közlöny 12/1993 (III.31) – KTM (Környezet-és Természetvédelmi Minisztérium) (Közreműködők: Sümegi Pál és Szilágyi Gábor) A 2. számú melléklete a következő 23 védett fajt tartalmazza:

	Védett puhatestűek	Értéke (Ft)
1.	Bödöncsiga (<i>Theodoxus transversalis</i>)	2 000
2.	Éti csiga (<i>Helix pomatia</i>)	2 000
3.	Fekete csiga (<i>Theodoxus prevostianus</i>)	2 000
4.	Folyamcsiga (<i>Fagotia acicularis</i>)	2 000
5.	Hegyi csavarcsiga (<i>Ena montana</i>)	2 000
6.	Keleti ajtócsiga (<i>Pomatias rivulare</i>)	10 000
7.	Kék meztelencsiga (<i>Bilzia coerulescens</i>)	2 000
8.	Kúpos kerekcsiga (<i>Valvata naticina</i>)	2 000
9.	Magyar vakcsiga (<i>Paladilchia hungarica</i>)	10 000
10.	Nyugati ajtócsiga (<i>Pomatias elegans</i>)	2 000
11.	Pagodacsiga (<i>Pagodulina pagodula</i>)	2 000
12.	Patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>)	2 000
13.	Pettyescsiga (<i>Fagotia esperi</i>)	2 000
14.	Rajzocsiga (<i>Theodoxus danubialis</i>)	2 000
15.	Discus rudératus	2 000
16.	<i>Helicigona banatica</i>	10 000
17.	Hygromia kovacsi	2 000
18.	Perforatella dibothrion	2 000
19.	Phenacolimax annularis	10 000
20.	Spelaediscus triarius	2 000
21.	Trichia lubomirski	2 000
22.	Trichia striolata	2 000
23.	Vestia gulo	2 000

- FaVé** 1993. *Halmágyi Levente, Holdas Sándor, Majoros Gábor, Pacs István, Puskás Ferenc, Tóth Sándor, H. Valter Teréz megkezdi a hazai éti csiga állomány felmérését, monitoringozását. (E felmérés napjainkban is tart.) (Halmágyi, L., H. Valter, T. & Szalay, L. 1996)*
- Fa** 1993–1994. Deli Tamás és Kiss János (1973. HNP; Szatmár-Bereg).
- Fa** 1993–1995. Varga András (1996. D-DNP; Dráva monitoringozása).
- Fa** 1994. Richnovszky Andor halálát követő évben, Réthy Zsigmond szerkesztésében, Békéscsabán megjelenik a *Soosiana* 21–22. száma 20. kötet jelzéssel. E kötet megjelenését 5 éves – nézeteltérések által generált – szünet követi.
- Fa** 1994. Majoros Gábor és Szili Kovács Tibor (1987. Szigetközi TK; Felső-Szigetköz, 1996. Duna-Dráva NP).
- Fa** 1994. Sümegi Pál (Tiszahát, 1973.HNP).
- VéSt** 1994. Szabó Sándor (UTM, ökológia, hazai elterjedés → malakológiai érték-szám) munkája az első olyan írás, amely a molluszkák védelmet objektívabb alappal igyekszik helyezni (Szabó, S. 1994). Sajnos ezen három oldalas, vízi fajokra vonatkozó írás jelentőségére csak a évek múlásával, a 2000-es évek elején – a fiatalabb generáció, elsősorban Sóllymos Péter munkásságával – vetül fény.
- Fa** 1994. Megalakul a Fertő-Hanság NP (F-H NP)
- Vé** 1994–1995. Corine biotop program Kelet- és Közép-Európában – részben Phare finanszírozással – a sebezhető ökoszisztémák, habitátok és fajok védelmében. A Natura 2000 szakmai előzménye, próbája. A Magyar Természettudományi Múzeum Állattára és Az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete (Vácrátót) vett részt a projektben (Horváth, F. (szerk.) 2003). Pintér László és Fehér Zoltán javaslatára 12 csiga és 2 kagyló (14 fajból 10 védett!) szerepel a biotópot kijelölő fajok listáján:
- Theodoxus transversalis*
Fagotia esperi
Paladilhia hungarica
Sadleriana pannonica
Viviparus acerosus
Segmentina nitida
Balea perversa
Helix pomatia
Vallonia enniensis
Vertigo angustior
Vertigo genesii
Vertigo moulinsiana
Pseuanodonta complanata
Unio crassus
- Fa** 1994–1997. Domokos Tamás (Fekete-Körös hullámtérének vizsgálata. 1996. Dédesmajori-csigás-erdő TT. 1997. K-MNP).
- Fa** 1995. Domokos Tamás (Kardoskút, Fehér-tó környéke, 1997.K-MNP).
- Fa** 1995–1996. Endes Mihály, Sümegi Pál (1985. ANP; Aggteleki-karszt).
- Fa** 1995 és 1998. Domokos Tamás (Ábrahámhegy, 1997. Balaton-felvidéki NP) (Domokos, T. 1997)

- DFa** 1995. Fűköh Levente, Krolopp Endre & Sümegi Pál negyedidőszakkal foglalkozó faunatorténeti munkájának megjelenése lehetővé teszi többek között a reliktum fajok meghatározását is. (Fűköh L., Krolopp E. & Sümegi P. 1995)
- Fa** 1996-tól kezdve. Deli Tamás (1985. ANP; Aggteleki-karszt, Kavicsját)
- Fa** 1996. Domokos Tamás (Zemplén: Aranyos-, Hideg-, Tekerés-patak völgye; 1977 BNP).
- Fa** 1996. Varga András (1977. BNP; Zemplén: Aranyos-völgy).
- 1996. Megalakul a Duna-Dráva NP (D-DNP).**
- Vé** 1996. Domokos Tamás. Dénesmajori-csigás-erdő TT (5 ha-os Salicetum a. f., amelyet először a K-M Vidéki Természetvédelmi Igazgatóság, majd a K-MNP felügyelt, felügyel.), hazánk egyetlen természetvédelmi területe, amely védetségét elsődlegesen a benne élő kárpáti endemizmusnak, a bánáti csigának (újabban bánáti szalagoscsigának) a *Helicigona/Drobacia banaticának* köszönheti.
- 1997. Létrehozzák a Balaton-felvidéki, Duna-Ipoly, valamint a Körös-Maros NP-ot (B-f NP, D-I NP, K-M NP).**
- Fa** 1997. Deli Tamás (1977. BNP; Déli-Bükk)
- Fa** 1997. Domokos Tamás (1997. K-MNP; Biharugra: Szőr-, Ugrai-rétje, Nagy-Csiki-tó környéki gyepek, égeres. Geszt és Zsadány környéki erdők; kondorosi *Salvia nutansos* gyep, 1997. K-MNP) (Domokos, T. 1997)
- Fa** 1998–1999. Fehér Zoltán (1994. F-H NP).
- Fa** 1998–1999. Fehér Zoltán (; Börzsöny – monitorizálás és target fajokra javaslat a Magyar Természettudományi Múzeum szervezésében. 1997. D-I NP).
- Fa** 1998. Bába Károly. (1973. HNP; Indul a Hortobágy kutatása, és még ma is tart).
- Fa** 1998–2000. Domokos Tamás (Szentcsanak: Cserebökényi-puszt. Cserebökényi puszt. TK, 1997. K-MNP, Tóth Tamás segítségével)
- Fa** 1998–2000. Varga András (Ökológiai Intézet /Miskolc/, Hernád Bős és Gesztely környékén.). (Varga, A. 2004)
- Fa** 1999. Sóllymos Péter (1996. Duna-Dráva NP. – biomonitoring jelentés).
- VéFa** 1999. Varga András (•1977. BNP; Mátra TK kezelési terve. •1985. ANP; Keleméri mohosok vizsgálata.)
- Fa** 1999–2000. Sóllymos Péter – Uherkovich Ákos – Varga András (Villányi-hegység)
- Vé** 1999–2000. Varga András (*Natura 2000, Gerinctelen Munkacsoportban*)
- FaFőÖk...** 2000. Újból megjelenik a *Soosiana*, Baja helyett Nagykovácsiban. A TIT támogatása híján, a Grafon Kiadónál lát napvilágot a külsejében is megújult 21. kötet, amely a 2–28. számot viseli magán. A *Soosianát* a Szegedi Tudományegyetem és a Magyar Tengeri Gyűjtemény adja ki. Az öt éves kényszerszünetet követő megjelenése jelentős visszhangot kelt.
2000. Deli Tamás (1997. KMNP; Mályvádi-erdő)
- FaVé** 2000. Fehér Zoltán (témavezető) – Erőss Zoltán (1997.D – I NP; monitoringozása KAC keretből).
- Tax** 2000. Megjelenik Pelbárt Jenő Magyarország recens Mollusca faunájának tudományos név szótára (6. kép).
- Fa** 2000 óta. Varga András (1997. B-fNP; biomonitoring a Kis-Balatonon).
- Fa** 2000. Varga András (1985. ANP; monitoring a Putnoki-dombságon.).
- Vé** 2000–2003. Domokos Tamás elkészíti a védett és a védelemre javasolt fajok listájának több verzióját. A 2001-es verziót elküldi a Természetvédelmi Hivatalba Cziráknak Zoltán-

6. kép: Megjelenik Pelbárt Jenő Magyarország recens Mollusca faunájának tudományos név szótára (2000)

nak. Ez a verzió még nem tartalmazza, a későbbiekben listára kerülő, zömmel Pisidium-ból álló kagylók felsorolását. A végleges verziót véleményezte, illetve kiegészítette: Bába Károly, Eröss Zoltán, Fehér Zoltán, Majoros Gábor, Szekeres Miklós, Sólymos Péter és Varga András.

VéFa 2000–2004. Héra Zoltán (1996. D-DNP, D-D NP területén, illetve térségében monitoringol). (Héra, Z. 2005)

VéJe 2001. Napvilágot lát a Magyar Közöny 13/2001 (V.9) –KöM (Környezetvédelmi Minisztérium) rendelete. A rendelethez csatolt lista egy fokozottan védett (*Hygromia kovacsi*) és 43 védett fajt tartalmaz.

	Védett puhatestűek	Értéke (Ft)
1.	Lapos tavikagyló (<i>Pseudanodonta complanata</i>)	2 000
2.	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>)	2 000
3.	Balogcsiga (<i>Vertigo angustior</i>)	2 000
4.	Bánáti csiga (<i>Chilostoma banatica</i>)	10 000
5.	Barna korongcsiga (<i>Discus ruderratus</i>)	2 000
6.	Bödöncsiga (<i>Theodoxus transversalis</i>)	2 000
7.	Dagadt orsócsiga (<i>Vestia turgida</i>)	10 000
8.	Dibothrion-csiga (<i>Perforatella dibothrion</i>)	2 000
9.	Dobozi pikkelyescsiga (<i>Hygromia kovacsi</i>)	100 000
10.	Egyfogú szőröscsiga (<i>Trichia unidentata</i>)	10 000
11.	Erdélyi pikkelyescsiga (<i>Hygromia transsylvanica</i>)	10 000
12.	Észak-kárpáti csiga (<i>Spelaeodiscus triaria</i>)	2 000
13.	Éti csiga (<i>Helix pomatia</i>)	2 000
14.	Fekete csiga (<i>Theodoxus praevostianus</i>)	2 000
15.	Folyamcsiga (<i>Fagotia acicularis</i>)	2 000
16.	Gyűrűs üvegcsiga (<i>Phenacolimax annularis</i>)	10 000
17.	Háromfogú csiga (<i>Isognomostoma isognomostoma</i>)	10 000

	Védett puhatestűek	Értéke (Ft)
18.	Hegyi csavarcsiga (<i>Ena montana</i>)	2 000
19.	Hordócsiga (<i>Orcula dolium</i>)	2 000
20.	Karcsú orsócsiga (<i>Ruthenica filograna</i>)	2 000
21.	Kék meztelencsiga (<i>Bielzia coerulans</i>)	10 000
22.	Keleti ajtócsiga (<i>Pomatias rivulare</i>)	2 000
23.	Keleti kristálycsiga (<i>Oxychilus orientalis</i>)	2 000
24.	Kerti csiga (<i>Cepaea hortensis</i>)	2 000
25.	Kis orsócsiga (<i>Cochlodina orthostoma</i>)	10 000
26.	Kúpos kerekszájúcsiga (<i>Valvata naticina</i>)	2 000
27.	Lapos kristálycsiga (<i>Oxychilus depressus</i>)	2 000
28.	Ligeti csiga (<i>Cepaea nemoralis</i>)	2 000
29.	Lubomirski-csiga (<i>Trichia lubomirski</i>)	2 000
30.	Magyar vakcsiga (<i>Paladilhia hungarica</i>)	10 000
31.	Nagy hasascsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>)	2 000
32.	Nagy szőrőcsiga (<i>Trichia striolata</i>)	2 000
33.	Nagyfogú csiga (<i>Perforatella bidentata</i>)	2 000
34.	Nyugati ajtócsiga (<i>Pomatias elegans</i>)	2 000
35.	Ólomszínű csiga (<i>Alopiia livida</i>)	10 000
36.	Pagodacsiga (<i>Pagodulina pagodula</i>)	2 000
37.	Patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>)	2 000
38.	Pettyescsiga (<i>Fagotia esperi</i>)	2 000
39.	Pikkelyes csiga (<i>Perforatella vicina</i>)	2 000
40.	Rajzoscsiga (<i>Theodoxus danubialis</i>)	2 000
41.	Sima orsócsiga (<i>Cochlodina cerata</i>)	10 000
42.	Sudár orsócsiga (<i>Vestia gulo</i>)	2 000
43.	Szávai vízicsiga (<i>Amphimelania holandri</i>)	2 000
44.	Ugarcsiga (<i>Helix lutescens</i>)	2 000

Tax 2001. Falkner G. és munkatársai elkészítik É-, Ny-és Közép-Európa szárazföldi puhatestűinek az új rendszertani besorolását. (Falkner, G., Bank, R. A. & Proschwitz, T. von 2001)

Tax 2001. Pintér László közel negyedévszázados fajlistáját felváltja Fehér Zoltán és Gubányi András CLECOM-ból „visszapintérezált” 252 taxonos listája. (Fehér, Z. & Gubányi, A. 2001)

Vé 2001. Tokajban a XXVI. MMT-n elhangzik két védelemmel foglalkozó; már nem tabuként, inkább kovászként ható előadás: •Domokos T.: Új védelességi lista, a védelesség története. •Hornung E. – Sággy M.: Természetvédelmi minősítés lehetőségei puhatestűek alapján. (Sümege, P. & Gulyás, S. 2001)

Fa 2001. Majoros Gábor (KNP, Kolon-tó).

Fa 2001. Varga András (•...Kékes sífelvonó környékének a felmérése.?1997. B-fNp; gyepek vizsgálata.).

FaFöÖk 2001–2002. Domokos Tamás (1997. K-M NP; *Hygromia/Kovacsia kovacsi* kutatása a Körösök közén: kutatástörténet, elterjedés, ökológia).

- Fa** 2001–2003. Bába Károly (1997. K-MNP; Battonyai löszgyepek vizsgálata.).
- Tax** 2002. A Grafon Kiadónál megjelenik Pelbárt Jenő „A magyar malakofauna taxonómiai összefüggései” munkája. (Pelbárt, J. 2002)
- Fa** 2002. Varga András (1977.BNP;...)
- 2002. Megalakul az Őrségi NP (ÖNP)**

3. Post Hoc

VéSt (2002), 2005. *Sólymos Péter PhD dolgozatában, többek között, 152 szárazföldi csiga-taxon természetvédelmi prioritási értékéről esik szó.*

2003. Az EU HD Annexes fajai:

II.: *Anisus vorticulus, Chilostoma banatica, Hygromia kovacsi, Paladilhia hungarica, Sadleriana pannonica, Theodoxus transversalis, Unio crassus, Vertigo angustior, Vertigo moulinsiana.*

IV.: *Chilostoma banatica, Hygromia kovacsi, Unio crassus*

V.: *Helix pomatia.*

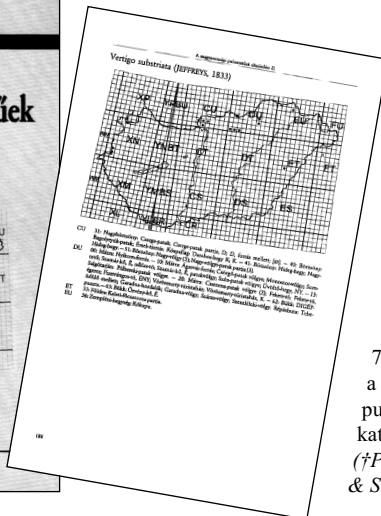
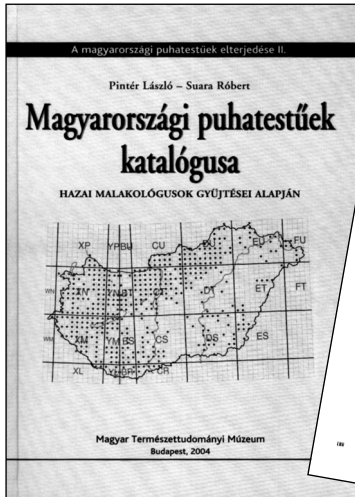
- Fa** 2003. Deli Tamás (•1997.D-INP; Budai hegység. •Füvészkert Társaság; Nyírség)
- Fa** 2003. Domokos Tamás és Lennert József elvégzi a Tarhos környeki erdők faunisztikai vizsgálatát, különös tekintettel a Hygromia/Kovacsia kovacsi elterjedésére.
- VéNom** 2003. *Domokos Tamás és Varga András közel két tucat EU-ban preferált csiga magyar elnevezésében segít a Természetvédelmi Hivatalnak.*
- Fa** 2003. Majoros Gábor (1975. KNP, Kolon-tó).
- Fa** 2003. Varga András (•A Bodrog élővilága, •1985. ANP; Hernád és Szuha vízi fajainak biomonitoringozása, •1977.BNP; Natura 2000 hálózat HD II. puhatestűinek elterjedése. •Hernád TK zöldfolyosó kezelési terve. •HNP, BNP, KNP; Vásárhelyi Terv, Tisza völgy szárazföldi puhatestűinek biomonitoringozása).
- Fa** 2003–2004 tele Majoros Gábor (•1985. ANP; Baradla- és Béke-barlang. •1996. D-DNP; 1941 óta védett Abaligeti-barlang).
- Vé** 2003–2004. *Varga András a Natura 2000 Tanácsadó Testületében.*
- Fa** 2003–2005. Varga András (1985. ANP; A Bodva vizsgálata a Nemzeti Biodiverzitást – Monitorozó Rendszer keretében.).

2004. *Natura 2000 területekkel kapcsolatban megjelenik a 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet, amelynek 2. sz. mellékletében felsorolt európai közösségi jelentőségű faj között 17 hazai puhatestű is fellelhető:*

Anisus vorticulus
Balea perversa
Chilostoma banatica
Fagotia esperi
Helix pomatia
Hygromia kovacsi
Paladilhia hungarica
Pseudanodonta complanata
Sadleriana pannonica
Segmentina nitida

Theodoxus transversalis
Theodoxus prevostianus
Unio crassus(bosniensis)
Vallonia enniensis
Viviparus acerosus
Vertigo angustior
Vertigo moulinsiana

- Fa** 2004. Deli Tamás (•1973. HNP; Közép-Tisza ártér. •1973. HNP Erdő Rezervátum Program; Nyírség, Szatmár-Bereg).
- Fa** 2004. Domokos Tamás (Sebes-Körös és környéke).
- VéSt** 2004. Fehér Zoltán – Majoros Gábor – Varga András közli a Magyarországon előforduló vízcisgák MRI értékeit (64 taxon) (Fehér, Z., Majoros, G. & Varga, A. 2006)
- DFa** 2004. Megjelenik Fűkőh Levente – Krolopp Endre negyedidőszakra vonatkozó bibliográfiája) (Fűkőh, L. & Krolopp, E. 2004)
- DFa** 2004. Napvilágot lát Sümei Pál – Gulyás Sándor Bátorligeti láp földtörténetével foglalkozó monográfiája. (Sümei, P. & Gulyás, A. eds. 2004)
- VéSt** 2004. Sólymos Péter (Szárzsföldi csigák – MRI: 161 taxon) (Sólymos, P. 2005)
- Vé** 2004. Domokos Tamás (A bánáti csiga/*Chilostoma banatica* és a Dobozi pikkelycsiga/*Hygromia kovacs* fajmegőrzési tervek elkészítése a K-MNP és a Természetvédelmi Hivatal felkérésére.) (Domokos, T. 2004)
- FaFő** 2004. A Magyar Természettudományi Múzeum kiadja Pintér (†2002) – Suara elterjedési kötetét (252 taxon 543 oldalon: gyűjtőhelyek felsorolása az UTM térkép alatt.) (†Pintér, L. & Suara, R. 2004) (7. kép)
- Vé** 2004. Hazánkban is ismerik a holland szakemberek találmányát, a kagylódetektoros figyelmeztető-rendszert (BEWS).
- Fa** 2005. Majoros Gábor (1975. KNP; Kolon tó)
- FaNom** 2005. Pelbárt Jenő – Domokos Tamás (Magyarországi puhatestűek magyar nevei). (Pelbárt, J. & Domokos, T. 2005)

7. kép: Megjelenik a Magyarországi puhatestűek katalógusa (†Pintér, L. & Suara, R. 2004)

DFa 2005. Megjelenik Sümegei Pál löszcsigákkal foglalkozó, reliktum fajok kérdését feszegető monofráziája. (Sümegei, P. 2005)

FaÁFöÖk... 2005. Varaga András, Fűköh Levente és Krolopp Endre elkészíti a Magyar Malakológiai Bibliográfiát (1727–2004.). (Varga, A., Fűköh, L. & Krolopp, E. 2005)

Fa 2005. Varga András (•1997. D-INP; Velencei-tó, Dunakanyar és a befolyó vizek puhatestűi. •1977. BNP; Ipoly-Hangony-völgy, Zemplén: Milic-csoport, Bodrog felső szakasza. •1977. BNP, 1985. ANP; Hernád, Böcs •1975. KNP; Natura 2000 Anisus vorticulus felmérése.)

FaTax 2005–2007. *Deli Tamás, Domokos Tamás, Eröss Zoltán, Fehér Zoltán, Lennert József, Váncsa Klára, Varga András és Uherkovich Ákos részt vesz a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal támogatásával folyó „Kárpát-medence állattani értékei és genezise vizsgálata” projektben. A Fehér Zoltán vezette csapat munkálkodása a következő molluszkákra terjed ki: Fagotia acicularis, Hygromia transsylvanica, Kovacsia kovacsi, Pomatias elegans, Pomatias rivulare, Theodoxus danubialis, Theodoxus prevostianus, Theodoxus transversalis.*

Vé 2006. Elkészül Domokos Tamás és Pelbárt Jenő hazánk védett fajait bemutató munkájának kézírata.

Vé 2006. Domokos Tamás 2000 és 2003 között készített, védett fajokkal foglalkozó listáinak átdolgozásával – Sólymos Péter (2004, 2005), Fehér Zoltán–Majoros Gábor–Varga András (2004) munkájában szereplő MRI és CPI értékek figyelembe vételével – elkészíti; az alábbiakban bemutatásra kerülő, 77 fajt tartalmazó végleges verziót.

A 2001-ben védetté vált, s a jelenlegi kritikát is kiálló 38 fajt félkövér álló betűs írás különbözteti meg a kritikától elvérző, kurzív félkövérral írt felkiáltójeles védett fajtól. A betűtípuson kívül, felkiáltójel emeli ki azokat a fajokat, amelyek védeltségi státuszát meg lehetne szüntetni. A normál betűs írás viszont, a védelemre javasolt 33 fajt jelzi. Listába kerültek az $MRI \geq 7$ vagy a $CPI \geq 20$ értékkel bíró csigák és az $MRI \geq 5$ értékű kagylók. A határértékeket a szerző ad libitum úgy választotta meg, hogy a magyarországi malakofauna közel 30%-a a védendő fajok közé essen. Ez az érték a „kívánt” kvartilis érték. A fenti három határértéktől történő eltérésre számozott megjegyzés hívja fel a figyelmet.

•A 2005-ös Pelbárt Jenő – Domokos Tamás nevezéktan, változást hozott több védett faj nomenklatúrájában is. A régi nevek, vagy a részben megváltozott binominális nevek 2001-ben használt tagja – a könnyebb megérthetőség kedvéért – zárójelben található. A védeltséget élvező, de kifogásolható eszmei értékkel rendelkező fajok esetében a javasolt változtatásra nyílt hívja fel a figyelmet.

•A CLECOM szerinti trinominális elnevezés esetében; amennyiben a második és a harmadik tag megegyezik, a harmadik tag egy betűre lerövidítve szerepel.

•A zárójelben található számokkal azonosított megjegyzések a REL. ÉRTÉKEK oszlopban a következők:

1. Vastag héjuk miatt elterjedési adataik közé bekerülhetnek szubfosszilis és fosszilis adatok is! Ezért az $MRI=6$ érték ellenére is védett!
2. Annexes faj!
3. Az utóbbi időben kevés élő példány gyűjthető!
4. Borysthenia (Valvata) naticina és piscinalis meghatározása körüli gondok miatt célszerű óvatosságból 7-es érték helyett elfogadni az eggyel kevesebb értéket!

5. Nem védett Natura 2000-es, úgynevezett jelölő faj.

6. Mivel az adatok aggregáltak – időben nem tagoltak –, valamint az előfordulásuk fluktuálóak, óvatosságból célszerű a 7-es határértéket 6-osra leszállítani!

A REL. ÉRTÉKEK rovatban a Ft-ban kifejezett eszmei értékeket az 1=2000Ft átváltási kulccsal kaphatjuk meg. A kulcs nélkül az egyes fajok egymáshoz viszonyított relatív értékét mutatják a számok.

	Magyar név	Tudományos név	MRI	CPI	REL. érték
Csigák					
1.	Agyagsárga éticsiga (Ugarcsiga)	Helix lutescens	6	24	1
2.	Alpesi (Gyűrűs) üvegcsiga	Oligolimax (Phenacolimax) annularis	8	8	5
3.	Bánáti hegyescsiga	Platyla banatica	8	8	5
4.	Bánáti szalagoscsiga (Bánáti csiga)	Drobacia (Chilostoma) banatica	7	14	5
5.	Barázdált oszlopcsigácska	Truncatellina costulata	8	–	1
6.	Barna diszkoscsiga (Barna korongcsiga)	Discus ruderatus r.	7	21	1
7.	Bordás szurokcsiga	Melanopsis parreyssi	10	–	1
8.	Bordás törpecsiga	Vertigo substriata	7	7	1
9.	Cseh bokorcsiga (Lubomirski-csiga)	Trichia lubomirskii	9	9	1→5
10.	Csíkos bokorcsiga (Nagy szőröcsiga)	Trichia striolata danubialis	7	7	1
11.	Csinos (Nyugati) ajtócsiga	Pomatias elegans	6	6	1 (1)
12.	Dobozi pikkelyescsiga	Kovacsia (Hygromia) kovacsi	40	10	50
13.	Dunai bödöncsiga (Rajzoscsiga)	Theodoxus danubialis d. és stragulatus	7–9	–	1
14.	Dunai csúcsos és melegvízi szurokcsiga (Folyamcsiga)	Fagotia daudebartii acicularis és thermalis	6 és 9	–	1
15.	Dunai vízicsigácska	Bythiospeum oshanovae	11	–	50
16.	Egyenességű orsócsiga (Kis orsócsiga)	Cochlodina orthostoma o.	6!	6!	5!
17.	Egyfogú bokorcsiga (Szőröcsiga)	Petisina (Trichia) unidentata u.	5!	10!	5!
18.	Erdélyi pikkelyescsiga	Lozekia (Hygromia) transsylvanica	7	14	5
19.	Északi (Dagadt) orsócsiga	Vestia turgida	7	7	5→1
20.	Fehérajkú kétfogúcsiga (Nagyfogú csiga)	Perforatella bidentata	5	20	1
21.	Fehérlő orsócsiga	Bulgarica cana c.	7	7	1
22.	Fehérszájú kerticsiga (Kerti csiga)	Cepaea hortensis	5	20	1
23.	Fehérszájú tányércsigácska	Gyraulus rossmassläri	7	–	1
24.	Fekete bödöncsiga (Fekete csiga)	Theodoxus prevostianus	10	–	1→5
25.	Harántfogú törpecsiga (Balogcsiga)	Vertigo angustior	4	12	1 (2)
26.	Háromfogú szőröcsiga (H. csiga)	Isognomostoma isognomostoma	6	12	5 (3)
27.	Háromkaréjú bordáscsiga (Észak-kárpáti csiga)	Spelaediscus triarius t.	8	8	1→5

	Magyar név	Tudományos név	MRI	CPI	REL. érték
Csigák					
28.	Hasas törpecsiga (Nagy hasacsiga)	Vertigo moulinsiana	5	15	1 (2)
29.	Hegyi csavarcsiga (Hegyi enacsiga)	Ena montana	6!	6!	1!
30.	Hornyolt (Keleti) ajtócsiga	Pomatias rivulare	7	28	5
31.	Hornyoltlemezközű orsócsiga	Macrogastra densestriata	8	8	5
32.	Hullámosszájú pagodacsiga (Pagodacsiga)	Pagodulina pagodula	7	7	1
33.	Karcsú orsócsiga	Ruthenica filograna f.	6!	6!	1!
34.	Kékesszürke kétlemezes orsócsiga (Kékes kárpáti orsócsiga)	Alopia livida bipalatalis	9	–	5
35.	Kék meztelencsiga	Bielzia coerulans	7	–	1
36.	Keleti kristálycsiga	Cellariopsis deubeli (Oxychilus orientalis)	8	8	1→5
37.	Körteszájú orsócsiga	Balea stabilis	8	8	5
38.	Kúpos kerekcsigájúcsiga	Borysthenia (Valvata) naticina	6	–	1 (4)
39.	Lapos kristálycsiga	Mediterranae depressa (Oxychilus depressus)	6!	6!	1!
40.	Lapostekercsű sziklacsiga	Faustina illyrica i.	8	32	5
41.	Magyar vízicsigácska (M. vakcsigácska)	Bythiospeum hungaricum (Paladilhia hungarica)	11	–	50
42.	Nagy kascsga (Hegyi csavarcsiga)	Orcula dolium d.	5!	15!	1!
43.	Ólomszürke orsócsiga	Cochlodina fimbriata	8	8	5
44.	Óriás éticsiga (Éti csiga)	Helix pomatia	3	12	1 (2)
45.	Óriás gombcsiga	Aegopis verticillus	6	24	1
46.	Örvényes tányércsiga	Anisus vorticulus	5	–	1(5)
47.	Pannon karsztcsigácska (Patakcsiga)	Sadleriana pannonica	9	–	1→5
48.	Partmelléki vízicsigácska	Gyraulus riparius	7	–	1
49.	Pettyes szurokcsiga (Pettyescsiga)	Esperiana (Fagotia) esperi	6	–	1 (6)
50.	Redőzött törpe orsócsiga	Clausilia rugosa parvula	7	14	1
51.	Ritkabordájú orsócsiga	Macrogastra latestriata (borealis)	7	14	1
52.	Rőtajkú kétfogúcsiga (Dibothrion-csiga)	Peforatella dibothrion	8	24	5
53.	Sávós (Haráncsíkú) bődöncsiga	Theodoxus transversalis	8	–	1
54.	Sima bokorcsiga	Trichia bakowskii	9	–	5
55.	Sokszögcsájú orsócsiga	Pseudofususulus varians	7	7	
56.	Sötétszájú ligeticsiga (Ligeticsiga)	Cepaea nemoralis	5	20	1
57.	Sudár orsócsiga	Bulgarica vetusta v.	7	14	1
58.	Szemcsés bokorcsiga	Trichia erjavecii	6	24	1
59.	Szürke kétlemezes orsócsiga (Kékes kárpáti orsócsiga)	Alopia livida bipalatalis	9	–	5
60.	Talajlakó kristálycsiga	Mediterranea hydatina h.	7	28	5

	Magyar név	Tudományos név	MRI	CPI	REL. érték
Csigák					
61.	Tömzsi (Sudár) orsócsiga	Vestia gulo	7	7	1
62.	Viaszos (Sima) orsócsiga	Cochlodina cerata	7	7	5→1
63.	Világostarajú bokorcsiga	Hygromia cinctella	7	–	1
64.	Zalai szurokcsiga (Szávai vízicsiga)	Amphimelania holandri	8	–	1→5
65.	Zártköldökű bokorcsiga (Pikkelyes csiga)	Monachoides (Perforatella) vicinus(a)	7	21	1
Kagylók					
66.	Bübredős borsóbagyló	Pisidium moitessierianum	5	–	1
67.	Folyami gömbkagyló	Sphaerium rivicola	6	–	1
68.	Hamis gömbkagyló	Pisidium pseudosphaerium	6	–	1
69.	Hasas gömbkagyló	Sphaerium corneum (nucleus)	3 (2)	–	1
70.	Lapos tavikagyló	Pseuanodonta complanata	6	–	1
71.	Nagy borsóbagyló	Pisidium amnicum	5	–	1
72.	Pirosas köleskagyló	Pisidium milium	5	–	1
73.	Sűrűbordás borsóbagyló	Pisidium tenuilineatum	7	–	1
74.	Szép borsóbagyló	Pisidium pulchellum	6	–	1
75.	Tartós gömbkagyló	Sphaerium solidum	7	–	1
76.	Tompa borsóbagyló	Pisidium obtusale	5	–	1
77.	Tompa folyamkagyló	Unio crassus	5	–	1

Az eredmények elérésében munkálkodók névsora

Agócsy Pál	Gaskó Béla	Nyilas István	Suara Róbert
Bába Károly	Halmágyi Levente	Pintér István	Sümegei Pál
Deli Tamás	Héra Zoltán	Pintér László	SzabóSándor
Domokos Tamás	Holdas Sándor	Pelbárt Jenő	S. Szigethy Anna
Drimmer László	Hornung Erzsébet	Petró Ede	Szili-Kovács Tibor
Erőss Zoltán Péter	Horváth Andor	Puskás Ferenc	Tóth Sándor
Fehér Zoltán	Kiss Éva	Richnovszky Andor	H. Valter Teréz
Fintha István	Kovács Gyula	Rotarides Mihály	Uherkovich Ákos
Fürjes Imre	Majoros Gábor	Sólymos Péter	Varga András
Fűkőh Levente	Merényi László	Soós Lajos	Vásárhelyi István

Köszönettel tartozom Bába Károlynak, Botka Jánosnak, Deli Tamásnak, Erőss Zoltán Péternek, Fehér Zoltánnak, Fűkőh Leventének, Majoros Gábornak, Pelbárt Jenőnek, Sólymos Péternek, Sümegei Pálnak, Uherkovich Ákosnak és Varga Andrásnak kérdéseimre adott válaszaikért, értékes tanácsaikért, kéziratom bírálatért.

Bibliográfia

- Bába, K. (1979): Magyarországon védendő puhatestű fajok. – Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, 2: 25–30. Szeged.
- Bába, K. (1982): Eine neue zoogeographische Gruppierung der ungarischen Landmollusken und die Wertung des Faunenbildes. – *Malacologia*, 22(1–2): 441–454. Michigan.
- Bába K., Domokos T. & Szabó, S. (1993): The Molluscs of the Bükk National Park. In: Mahunka S. (szerk.): The fauna of the Bükk – National Park I. – Magyar Természettudományi Múzeum, 29–58. Budapest.
- Domokos, T. (1979): A szikes tócsák világa. (Csigák, kagylók a Szabadkígyósi pusztáról). – Békés Megyei Természetvédelmi Évkönyv, 3: 41–64. Békéscsaba.
- Domokos, T. (1986): A vízi fajokra kiterjedő malakológiai vizsgálatok a Szabadkígyósi Tájvédelmi Körzet területén és közvetlen környékén. – Környezet- és Természetvédelmi Évkönyv, 6: 275–299. Békéscsaba.
- Domokos, T. (1997): Biharugra és környékének malakofaunája, különös tekintettel az Ugrai-rét és Szőr-rétje puhatestű-közösségeire. – *Folia Historico-naturalia Musei Matraensis*, 22: 265–284. Gyöngyös.
- Domokos, T. (1999): A Szarvasi Arborétum malakológiai vizsgálatának eredményei 1989 és 1994 között. – *Crisicum/Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósága*, 2: 85–92. Szarvas.
- Domokos, T. (2004): Adatok Ábrahámhegy település (XM98. – Veszprém megye) malakofaunájához. – *Malakológiai Tájékoztató*, 22: 65–72. Gyöngyös.
- Domokos, T. (2004): Dobozi pikkelyescsiga (*Hygromia kovacsi*) Bánáti csiga (*Chilostoma banatica*). – KvVM Természetvédelmi Hivatal, Fajmegőrzési Tervek.
- Falkner, G., Bank, R. A. & Proschwitz, T. von (2001): Check-list of the non-marine molluscan species-group taxa of states of northern, atlantic and central Europe (CLECOM I.). – *Heldia*, 4: 1–76. München.
- Fehér, Z. & Gubányi, A. (2001): The catalogue of the Mollusca Collection of the Hungarian Natural History Museum. In: Fehér, Z. & Gubányi, A. (eds.) A magyarországi puhatestűek elterjedése [Distribution of the Hungarian molluscs] I. – Magyar Természettudományi Múzeum, 1–466. Budapest.
- Fehér, Z., Majoros, G. & Varga, A. (2006): A scoring method for the assessment of rarity and conservation value of the Hungarian freshwater molluscs. – *Heldia*, 6: 127–140. München.
- Fűkőh L., Krolopp E. & Sümegei P. (1995): Quaternary Malacostratigraphy in Hungary. – *Malacological Newsletter Suppl.1* Gyöngyös.
- Fűkőh, L. & Krolopp, E. (2004): Magyarország negyedidőszaki malakológiai bibliográfiája (1883–2002) – Quaternary Malacological bibliography of Hungary (1883–2002). – *Malakológiai Tájékoztató*, 22: 05–38. Gyöngyös.
- Halmágyi, L., H. Valter, T. & Szalay, L. (1996): A magyarországi éticsiga (*Helix pomatia* L.) állomány felmérése 2. Adatok és megfigyelések az Alföld éti- és ugarcsigáiról (*Helix lutescens* Rossmässler). – *Állattani Közlemények*, 81: 45–58. Budapest.
- Héra, Z. (2005): On experiences in monitoring molluscs (Mollusca) in the area of Duna-Dráva NationalPark/ A Duna-Dráva Nemzeti Park térségében végzett puhatestű (Mollusca) monitoring tapasztalatai. – *Natura Somogyiensis*, 7: 25–34. Kaposvár.
- Horváth, F. (szerk.)(2003): Európai jelentőségű természeti területeink felmérése és értékelése. 153–154. – MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet. Vácrátót.

- Krolopp, E. (1979): Csigagyűjtés és csigavédelem. – IV. Magyar Malakológus Találkozó, Gyöngyös, Heves megyei Tanács V. B. Házinyomdája, p.14.Eger.
- Pelbárt, J. (2000): Magyarország recens mollusca faunájának tudományos névszótára: Szinonimák, homonimák, érvényes nevek – Grafon Kiadó, 1–216. Nagykovácsi.
- Fehér, Z. & Gubányi, A. (2001): The catalogue of the Mollusca Collection of the Hungarian Natural History Muzeum. In: Fehér, Z. & Gubányi, A. (eds.) A magyarországi puhatestűek elterjedése [Distribution of the Hungarian molluscs] I. – Magyar Természettudományi Múzeum, 1–466. Budapest.
- Pelbárt, J. (2002): From 1702 to 2002. The three hundred years of Hungarian malacology – 1702–2002. Háromszáz éves a magyar malakológia. – Soosiana, 30: 15–20.
- Pelbárt, J. (2002): Magyarország Mollusca faunájának rendszertani összefüggései. – Grafon Kiadó, 1–340. Nagykovácsi.
- Pelbárt, J. & Domokos, T. (2005): A magyarországi recens puhatestűek (Mollusca) magyar köznyelvi elnevezései. – Natura Bekesensis, 7: 23–48. Békéscsaba.
- Pintér, L. (1974): Katalog der rezenten Mollusken Ungarns. – Folia Historico-naturalia Musei Matraensis, 2: 123–148. Gyöngyös.
- Pintér, L. (1979?): Mollusca, Gastropoda. – Kiadója anonim. 1–19. Budapest
- Pintér, L. (1984): Magyarország recens puhatestűinek revideált katalógusa (Mollusca). – Folia Historico-naturalia Musei Matraensis, 9: 79–90. Gyöngyös.
- Pintér, L., Richnovszky, A. & S. Szigethy, A. (1979): A magyarországi recens puhatestűek elterjedése. – Soosiana, SupplementumI: I–VI + 1–351. Baja.
- †Pintér, L. & Suara, R. (2004): A magyarországi puhatestűek katalógusa hazai malakológusok gyűjtései [Catalogue of the Hungarian molluscs based on the collectings of Hungarian malacologists] in: Fehér, Z. – Gubányi, A. (eds.): A magyarországi puhatestűek elterjedése [Distribution of the Hungarian molluscs] II. – Magyar Természettudományi Múzeum. 1–547. Budapest.
- Pintér, L. & S. Szigethy, A. (1979): Die Verbreitung der rezenten Mollusken Ungarns: Neunachweise und Berichtigungen, I. – Soosiana, 7: 97–108. Baja.
- Pintér, L. & S. Szigethy, A. (1980): Die Verbreitung der rezenten Mollusken Ungarns: Neunachweise und Berichtigungen, II. – Soosiana, 8: 65–80. Baja.
- Richnovszky, A. & Pintér, L. (1979): A vízicsigák és kagylók (Mollusca) kishatározója. – Vízügyi Hidrobiológia, 6: 1–205. Vízügyi Dokumentációs és Továbbképző Intézet. Budapest.
- Sólymos, P. (2001): Account on the Molluscan Forum 2001, London/Beszámoló a 2001-es londoni Mollusca Fórumról. – Soosiana, 22: 5–6. Nagykovácsi.
- Sólymos, P. (2005): Természetvédelmi prioritások meghatározása Magyarország szárazföldi puhatestűinek elterjedési adatai alapján (Mollusca, Gastropoda) – Doktori (PhD) értekezés, Debreceni Egyetem. Debrecen.
- Soós, L. (1926): A magyar Mollusca-fauna múltja. – Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici, 24: 392–421. Budapest.
- Sümegei, P. & Gulyás, S. (2001): Encounters from the XXVI. Meeting of the Hungarian Malacological Society/Beszámoló a XXVI. Magyar Malakológus Találkozóról, Csurgó, 2002. – Soosiana, 29: 7–8. Nagykovácsi.
- Sümegei, P. & Gulyás, A. eds. (2004): The geohistory of Bátorliget marshland. – Archaeolingua Press. 1–353. Budapest.

- Sümegei, P. (2005): Loess and Upper Paleolithic environment in Hungary. – Aurea Kiadó. Nagykovácsi.
- Szabó, S. (1994): Data to malacologic valuation of Hungarian waters. – Malakológiai Tájékoztató, 13: 51–53. Gyöngyös.
- Varga, A. (2004): A Hernád alsó szakaszának regenerálódó Mollusca faunája. – Malakológiai Tájékoztató, 22: 131–140. Gyöngyös.
- Varga, A., Fűköh, L. & Krolopp, E. (2005). Magyar Malakológiai Bibliográfia (1727–2004)/ Malacological Bibliography of Hungary (1727–2004). – Malakológiai Tájékoztató, 23: 5–129.
- Vásárhelyi, I. (1965): Az éticsiga gyűjtéséről. – Állattani Közlemények, 52: 143–146. Budapest.

Tulajdonnévi mozaikszók kulcsa

- BEWS** – Biological Early Warning System/ Bioérzékelős Korai Figyelmeztető Rendszer. Kagylóra szerelt bioindikátor jelzi, digitalizálja, statisztikailag kiértékeli a vizet érő szennyezés milyenségét és mértékét, s ezzel megteremtődik a gyors reagálás lehetősége.
- CLECOM** – Check List of European Continental Mollusca/ Európai Szárazföldi Puhatestűek Listája
- CORINE**) – COordination of Research on INformation on the Environment/ Környezeti Információk Kutatásának Összehangolása. Biotópokat egységesítő, inkonzisztáló project a sebezhető ökoszisztémák, habitátok és fajok védelmében.
- CPI** – Conservation Priority Index/ Természetvédelmi Prioritási Index
- EIS** – European Invertebrate Survey/Európai Gerinctelenek Állapotfelmérése). 1974-ben, az UME VI. Kongresszusán csatlakozik a programhoz.
- EU HD** – Habitat Directive/Élőhelyvédelmi Irányelvek az Európai Unióban. A római számokkal jelölt függelékeiben szereplő fajok az Annexes fajok.
- IUCN** – International Union for Conservation of Nature and Natural Ressources (Természetvédelem és Természetkutatások Nemzetközi Egyesülete, vagy röviden: Nemzetközi Természetvédelmi Unió).
- KAC** – **Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat (Környezetvédelmi Minisztérium) keret.**
- MMT** – Magyar Malakológus Találkozó
- MRI** – Mollusc Rarity Index/Malakológiai Ritkasági Index
- Natura 2000** – Természeti értékekben gazdag területek hálózata az EU-ban. Ezeken a területeken hivatott a közösség megőrizni a kiemelkedő jelentőségű veszélyeztetett fajokat és élőhelyeket.
- OKTH** – Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal az OTvH (Országos Természetvédelmi Hivatal) és az OKvT (Országos Környezetvédelmi Tanács) egyesüléséből jött létre. 1990-től az OKTH a Környezetvédelmi Minisztérium része, Természetvédelmi Hivatal néven.
- OTvH** – Országos Természetvédelmi Hivatal.
- Ramsari Egyezmény** – 1971. The Convention on Wetland of International Importance especially as Waterfowl Habitat/Megállapodás a nemzetközi fontosságú vizes területekre, kü-

lönösképpen a vízimadarak élőhelyeire. A röviden csak Ramsari Egyezménynek nevezett megállapodás háttérszerve az IUCN. Az egyezmény csak 1975-ben lép hatályba.

RDB – Red Data Books/Vörös Könyv.

UME I. – Unitas Malacologica Europae/Európai Malakológiai Egyesület.

WWF – World Wide Fund for Nature/ Természetvédelmi Világalap. Ez a kormányoktól független nemzetközi szervezet, amely a biodiverzitás megőrzését és a környezeti erőforrások kímélését tűzte ki célul.

DOMOKOS, Tamás
Békéscsaba, Rábay u. 11.
H-5600
E-mail: domokos.tamas@t-online.hu